

**АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО;
ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО**

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.5.11>**ВАСЬКІВСЬКИЙ О. П.****ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРИНЦИПІВ
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕДИЧНОГО
ОБСЛУГОВУВАННЯ ЧЛЕНІВ СІМЕЙ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ****TO CHARACTERIZE THE PRINCIPLES OF ORGANIZATIONAL AND LEGAL
PROVISION OF MEDICAL CARE FOR FAMILY MEMBERS OF POLICE OFFICERS**

Актуальність статті полягає в тому, що оцінка фундаментальних аспектів медичного обслуговування членів сімей поліцейських, як то закономірності розвитку цієї діяльності, її юридичної сутності, статусу суб'єктів реалізації та правової основи, також передбачає необхідність звернути увагу на практику надання медичних послуг. Це формує окрему проблематику, яка наповнена цікавими та в деяких моментах спірними питаннями – проблематика аналізу принципів організаційно-правового забезпечення відповідної діяльності. У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених, запропоновано авторське визначення поняття принципів організаційно-правового забезпечення медичного обслуговування членів сімей поліцейських. Здійснено класифікацію вказаних принципів, в рамках якої виділено: а) загальноправові принципи, б) галузеві принципи; в) спеціальні принципи. Відмічено, що окреслені у статті принципи не віднайшли свого законодавчого закріплення, а відтак ця прогалина вимагає внесення змін та доповнень до діючого загального та спеціального законодавства. Принципи організаційно-правового забезпечення медичного обслуговування членів сімей поліцейських являють собою розчинену у положеннях норм чинного законодавства систему вихідних начал, основоположних ідей, базових засад діяльності суб'єктів надання медичних послуг членам сімей поліцейських в закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України. Вказані принципи є різноманітними за своєю природою та змістом, а відтак, їх найбільш доцільно поділити на три групи: а) загальноправові; б) галузеві; та в) спеціальні. Зроблено висновок, що кожна із наведених нами груп принципів прямо чи опосередковано визначає ключові ідеї та напрямки реалізації цієї діяльності, однак, саме спеціальні вихідні начала консолідують в собі основу надання медичних послуг в закладах охорони здоров'я МВС вказаним суб'єктам та спрямовують правове регулювання відповідної діяльності. У підсумку також слід відзначити, що відповідні засади не віднайшли свого законодавчого закріплення, а відтак ця прогалина вимагає внесення змін та доповнень до діючого загального та спеціального законодавства у сфері регулювання службової діяльності поліцейських.

Ключові слова: *медичне обслуговування, Національна поліція України, члени сімей поліцейських, принципи, організаційно-правове забезпечення.*

The relevance of the article lies in the fact that the assessment of the fundamental aspects of medical care for family members of police officers, such as the regularity of the development of this activity, its legal essence, the status of the subjects of implementation and the legal basis, also implies the need to pay attention to the practice of providing medical services. This forms a separate problem, which is filled with interesting and sometimes controversial issues – the problem of analyzing the principles of organizational and legal support of the relevant activity. In the article, based on the analysis of scientific views of scientists, the author's definition of the concept of the principles of organizational and legal provision of medical care for family members of police officers is proposed. The classification of the specified principles was carried out, within which the following were highlighted: a) general legal principles, b) branch principles; c) special principles. It is noted that the principles outlined in the article have not found their legislative consolidation, and therefore this gap requires changes and additions to the current general and special legislation. The principles of organizational and legal provision of medical care for family members of police officers represent a system of basic principles, fundamental ideas, basic principles of activity of entities providing medical services to family members of police officers in health care institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dissolved in the provisions of current legislation. These principles are diverse in their nature and content, and therefore, it is most expedient to divide them into three groups: a) common law; b) sectoral; and c) special. It was concluded that each of the groups of principles we have given directly or indirectly determines the key ideas and directions for the implementation of this activity, however, it is the special initial principles that consolidate the basis of providing medical services in health care institutions of the Ministry of Internal Affairs to the specified subjects and direct legal regulation relevant activity. In conclusion, it should also be noted that the relevant principles have not found their legislative consolidation, and therefore this gap requires amendments and additions to the current general and special legislation in the sphere of regulation of official activities of police officers.

Key words: *medical care, National Police of Ukraine, family members of police officers, principles, organizational and legal support.*

Постановка проблеми. Оцінка фундаментальних аспектів медичного обслуговування членів сімей поліцейських, як то закономірності розвитку цієї діяльності, її юридичної сутності, статусу суб'єктів реалізації та правової основи, також передбачає необхідність звернути увагу на практику надання медичних послуг. Це формує окрему проблематику, яка наповнена цікавими та в деяких моментах спірними питаннями – проблематика аналізу принципів організаційно-правового забезпечення відповідної діяльності.

Стан дослідження проблеми. Проблема соціального забезпечення поліцейських неодноразово потрапляла у поле зору різних науковців. Зокрема, їй приділяли увагу: В.Б. Авер'янова, І.Л. Бородіна, Є.В. Додіна, О.В. Копан, Є.Б. Кубко, О.В. Кузьменко, А.П. Мешковський, В.Ф. Опришко, Г.Ю. Яцкова, І.К. Ярмола та багато інших. Водночас, проблема принципів організаційно-правового забезпечення медичного обслуговування членів сімей поліцейських, комплексно досліджена не була.

Саме тому, мета статті полягає у тому, щоб встановити коло та розкрити зміст принципів організаційно-правового забезпечення медичного обслуговування членів сімей поліцейських.

Виклад основного матеріалу. Варто наголосити, що етимологічно принцип означає: основна особливість устрою, дії механізму, пристрою, тощо; основне, вихідне положення якої-небудь системи, якогось учення, теорії, науки, ідеологічного напрямку; внутрішня переконання у чому-небудь, головна норма поведінки, точка зору на що-небудь [1, с. 984; 2, с. 1125; 3, с. 366]. Таким чином, принцип – це відправні начала, ключові ідеї, вихідні вимоги, що лежать в основі здійснення певної діяльності. Саме принципи визначають закономірність та непорушність правил існування або дії чогось, тобто, наділяється значенням основоположності. Принципи пронизують сутність всіх явищ. Але, в нашому випадку, ми говоримо про принципи «організаційно-правові», в зв'язку з чим категорія набуває важливих юридичних аспектів.

Отже, принципи організаційно-правового забезпечення медичного обслуговування членів сімей поліцейських являють собою розчинену у положеннях норм чинного законодавства систему вихідних начал, основоположних ідей, базових засад діяльності суб'єктів надання медичних

послуг членам сімей поліцейських в закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України. Вказані принципи є різноманітними за своєю природою та змістом, а відтак, їх найбільш доцільно поділити на три групи: а) загальноправові; б) галузеві; та в) спеціальні.

Розкриваючи зміст загальноправових принципів в першу чергу слід виділити принцип верховенства права. Декларується даний принцип у статті 8 Конституції України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР, що вказує: «В Україні визнається і діє принцип верховенства права» [4]. Однак, в конституційних положеннях зміст наведеного принципу жодним чином не розкривається. Його тлумачення свого часу намагався навести Конституційний суд України де в рішенні від 02.11.2004 № 15-рп/2004 наголосив: «Верховенство права – це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо» [5, с. 160].

Принцип верховенства права визначає панівне значення права в Україні, як єдиного та виключного регулятора суспільно-правових відносин в усіх галузях життєдіяльності населення держави. Це означає, що тільки нормами права і ніякими іншими, ці відносини, а також суспільна поведінка населення країни можуть бути регламентовані. Як вихідна засада організаційно-правового забезпечення медичного обслуговування членів сімей поліцейських, верховенство права передбачає головування права у регламенті цієї діяльності, яка організовується та здійснюється на основі юридичних вимог та у чіткій відповідності до них.

Варто відмітити, що верховенство права культивує низки інших важливих загальноправових принципів, одним з яких виступає законність. Законність – це по суті продовження принципу верховенства права. Але якщо останнє встановлює факт панування права, то законність містить в собі вимогу дотримання цього догмату, неможливості його порушувати, а також чіткого слідування вимогам норм права. Тобто, законність стосується безпосередньо людської поведінки, яка має неухильно відповідати праву писаному – нормам законодавства та прийнятим на їх основі підзаконних актів.

В аспекті медичного обслуговування членів сімей поліцейських законність є принципом, відповідно до якого реалізація медичних послуг уповноваженими суб'єктами, тобто, закладами охорони здоров'я системи МВС та їх працівниками, має здійснюватися у повній відповідності нормам загального законодавства в сфері охорони здоров'я населення країни, а також положенням спеціальних нормативних документів в галузі діяльності поліції та Міністерства внутрішніх справ.

Наступну групу принципів організаційно-правового забезпечення медичного обслуговування членів сімей поліцейських складають загальні вихідні засади в галузі охорони здоров'я на яких базується реалізація медичних послуг на території України в цілому. На відміну від принципів загальноправового значення, ці, так би мовити, галузеві ідеї, закріплені та розкриті у нормах законодавства України.

В Основах законодавства України про охорону здоров'я від 19.11.1992 № 2801-ХІІ, зокрема, в статті 4 визначено, що основними принципами охорони здоров'я в Україні є: визнання охорони здоров'я пріоритетним напрямом діяльності суспільства і держави, одним з головних чинників виживання та розвитку народу України; дотримання прав і свобод людини і громадянина в сфері охорони здоров'я та забезпечення пов'язаних з ними державних гарантій; гуманістична спрямованість, забезпечення пріоритету загальнолюдських цінностей над класовими, національними, груповими або індивідуальними інтересами, підвищений медико-соціальний захист найбільш вразливих верств населення; рівноправність громадян, демократизм і загальнодоступність медичної і реабілітаційної допомоги та інших послуг в сфері охорони здоров'я; відповідність завданням і рівню соціально-економічного та культурного розвитку суспільства, наукова обґрунтованість, матеріально-технічна і фінансова забезпеченість; орієнтація на сучасні стандарти здоров'я, медичної та реабілітаційної допомоги, поєднання вітчизняних традицій і досягнень із світовим досвідом в сфері охорони здоров'я; попереджувально-профілактичний характер, комплексний соціальний, екологічний, медичний та реабілітаційний підхід до охорони здоров'я; багатокладність економіки охорони здоров'я і багатоканальність її фінансування, поєднання державних гарантій з демонополізацією та заохоченням підприємництва і конкуренції; децентралізація державного управління, розвиток самоврядування закладів та самостійності працівників охорони здоров'я на правовій і довірчій основі [6].

Важливість цих принципів полягає в тому, що вони консоліднують в собі загальні правові та організаційні засади функціонування всієї сфери охорони здоров'я в нашій державі, особливості діяльності закладів цієї сфери, державного управління нею, а також вимоги щодо рівня та якості медичних послуг.

Разом з тим, особливості нормативно-правового регулювання медичного обслуговування членів сімей поліцейських, а також правового статусу закладів охорони здоров'я МВС, об'єднують низку спеціальних принципів організаційно-правового забезпечення здійснення цієї діяльності, не притаманних іншим сферам медичної галузі України.

Найпершим з цих принципів є принцип єдності та диференціації правового регулювання медичного обслуговування членів сімей поліцейських в закладах охорони здоров'я МВС. Принцип передбачає подвійність регуляторного впливу правових норм на суспільні відносини, викликану неодноманітністю останніх та правового статусу окремих суб'єктів. Так, базові засади медичного обслуговування та функціонування сфери охорони здоров'я встановлюються конституційними та законодавчими положеннями про медицину та медичні послуги. В той же час, організація виконання цих положень у контексті роботи НПУ та медичного забезпечення службовців цього органу та членів їх сімей, питання умов та порядку даної діяльності, а також інші функціональні аспекти регламентовані адміністративними нормами спеціальних, відомчих нормативних актів Міністерства внутрішніх справ.

Принцип відомчості контролю за діяльністю закладів охорони здоров'я МВС. Відповідно до загального значення термін «контроль» означає перевірку, а також нагляд з метою перевірки; і таке інше [7]. На думку Г.Г. Зайкова, за допомогою контролю вирішуються наступні управлінські завдання: забезпечення неухильного виконання законів і нормативних актів, регламентуючих діяльність державних органів та інших об'єктів управління; досягнення своєрідності і якості виконання прийнятих рішень; підвищення виконавської дисципліни, відповідальності за доручену справу; своєчасне прийняття заходів до усунення виявлених в процесі контролю недоліків; виявлення передового досвіду і впровадження його в практику роботи; сприяння правильному підбору й розстановці кадрів, своєчасне попередження їх від помилок; здійснення необхідної допомоги підпорядкованим апаратам та працівникам [8, с. 155–156; 9]. В.М. Гаращук доводить, що контроль – це сукупність різних за формою дій, що здійснюється суб'єктами контролю за поведінкою людей, відносинами, які виникають у суспільстві, або для встановлення будь-яких наукових та інших пізнавальних цілей при дослідженні об'єктів матеріального світу. Суб'єкт контролю здійснює перевірку і облік того, як контрольований об'єкт виконує покладені на нього завдання та реалізує свої функції [10; 11; 12, с. 34]. На думку Н.В. Богданова, контроль – це спостереження за відповідністю діяльності об'єкта тим приписам, які він отримав від суб'єкта управління, та виконанням прийнятих рішень [13, с. 6; 14, с. 338–339]. Таким чином, контроль – це особлива управлінсько-правова функція, яка передбачає спостереження та вплив з боку одного суб'єкта на іншого з метою спрямування та корегування його діяльності відповідно до встановлених юридичних вимог. За загальними нормами Основ законодавства України про охорону здоров'я від 19.11.1992 №2801-ХІІ, державна через спеціально уповноважені органи виконавчої влади здійснює контроль і нагляд за дотриманням законодавства про охорону здоров'я, державних стандартів, критеріїв та вимог, спрямованих на забезпечення здорового навколишнього природного середовища і санітарно-епідемічного благополуччя населення, нормативів професійної діяльності в сфері охорони здоров'я, вимог Державної Фармакопеї, стандартів медичного обслуговування, медичних матеріалів і технологій та протоколів надання реабілітаційної допомоги [6].

Однак, в сфері діяльності закладів охорони здоров'я МВС контроль відбувається на відомчому рівні та реалізується спеціалізованим суб'єктом: Департаментом охорони здоров'я та реабілітації Міністерства внутрішніх справ України. Так, у функціонал даного органу входить: здійснення організаційного і методичного керівництва роботою закладів охорони здоров'я МВС за встановленими Міністерством охорони здоров'я України стандартами, контроль та аналіз їх діяльності, розроблення заходів щодо вдосконалення їх роботи; контроль за отриманням закладами охорони здоров'я МВС дозволів (ліцензії) на право здійснення окремих видів діяльності, проходження ними державної акредитації та отримання акредитаційного сертифіката відповідності встановленим критеріям та гарантії високої якості професійної діяльності; контроль відбору осіб, які мають право на пільгове реабілітаційне, санаторно-курортне лікування, оздоровлення та відпочинок у медичних реабілітаційних центрах МВС; контроль за придбанням необхідної кількості путівок до санаторно-курортних закладів інших міністерств та відомств за потреби та в межах бюджетного фінансування; контроль за направленням, за потреби, цих осіб до державних і комунальних закладів охорони здоров'я для надання їм консультативної та стаціонарної (спеціалізованої) медичної допомоги, а також за моніторингом стану їх здоров'я; організація впровадження в практику закладів охорони здоров'я МВС новітніх технологій, досягнень науки, техніки і передового досвіду та контроль за їх упровадженням і таке інше [15]. Тобто, наведений

принцип організаційно-правового забезпечення медичного обслуговування членів сімей поліцейських передбачає більшу оперативність та простоту контролю за діяльністю закладів охорони здоров'я МВС, що відбувається в середині структури Міністерства спеціально уповноваженими підрозділами. Контроль за таких умов є значно цілеспрямованішим та якісним, адже передбачає негайну реакцію на відхилення у діяльності вказаних закладів.

3. Принцип пільговості медичного обслуговування членів сімей поліцейських, який здебільшого відноситься не до питання реалізації медичних послуг, а в організації умов для здійснення відповідної діяльності. Так, медичне обслуговування даного типу передбачає звернення суб'єктів до спеціалізованих закладів охорони здоров'я, що надає можливість отримати послуги в окремих аспектах вищої якості та значно скоріше, ніж інші категорії громадян. Тобто, таке обслуговування є своєрідною «пільгою» від держави, але щоб її використати необхідне дотримання певних умов, а суб'єкт має чітко відповідати ряду нормативно-встановлених вимог.

Висновок. Таким чином, кожна із наведених нами груп принципів прямо чи опосередковано визначає ключові ідеї та напрямки реалізації цієї діяльності, однак, саме спеціальні вихідні начала консолідують в собі основу надання медичних послуг в закладах охорони здоров'я МВС вказаним суб'єктам та спрямовують правове регулювання відповідної діяльності. У підсумку також слід відзначити, що відповідні засади не віднайшли свого законодавчого закріплення, а відтак ця прогалина вимагає внесення змін та доповнень до діючого загального та спеціального законодавства у сфері регулювання службової діяльності поліцейських.

Список використаних джерел:

1. Большой толковый словарь русского языка / сост. и гл. ред. С. А. Кузнецов. СПб. : «Норинт, 2000».
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. : Ірпінь ; ВТФ «Перун», 2005. 1884 с.
3. Івченко А. О. Тлумачний словник української мови Івченко А. О. : «Фоліо», 2002. 846 с.
4. Конституція України: закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Дроздов О. Актуальні проблеми реалізації окремих засад кримінального процесу в провадженні за нововиявленими обставинами. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 2(77). С. 156–169.
6. Основи законодавства України про охорону здоров'я: закон від 19.11.1992 №2801-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. ст. 19.
7. Ожегов С.И. Словарь русского языка / С.И. Ожегов; под ред. чл.–кор. АН СССР Н. Ю. Шведовой. 18-е изд., стереотип. М. : Рус. яз., 1987. 797 с.
8. Научная организация управления органами внутренних дел / под ред. Г. Г. Зуйкова. М. : Академия МВД СССР, 1984. 317 с.
9. Рибницький Г. В. Колективний договір в умовах ринкової економіки : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Х., 2005. 176 с.
10. Гарашук В. М. Іще раз про сутність контролю та його загальне розуміння. *Проблеми законності*. Х., 2002. Вип. 54. С. 83–90.
11. Гарашук В.М. Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07. Х.: Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого, 2003. 35 с.
12. Грицаєнко Л. Державний контроль і прокурорський нагляд: сутність та співвідношення. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. С. 34–38.
13. Богданов М. В. Организация и совершенствование контроля в органах внутренних дел : лекция. Ташкент : ТВШ МВД СССР, 1982. 35 с.
14. Салманова О. Ю. Правові акти в управлінській діяльності Національної поліції України : дисертація. Харків : Харківський національний університет внутрішніх справ. 2016. 455 с.
15. Положення про Департамент охорони здоров'я та реабілітації Міністерства внутрішніх справ України: наказ від 27.01.2020 № 65. *Офіційний веб-портал Міністерства внутрішніх справ України*. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/documents/normativno-pravovi-akti/departament-oxoroni-zdorovya/nakaz-vid-27012020-roku-65-pro-zatverdzennya-polozennya-pro-departament-oxoroni-zdorovya-ta-reabilitaciyi-ministerstva-vnutrisnix-sprav-ukrayini>